

Kainuun tilanne- ja kehityskuva

Keskeisimpiä nostoja

Kainuussa aluetalouden kasvu on ollut maakunnista nopeinta 10 vuoden ajan. Aluetalous on kasvanut erityisesti kärkitoimialojen (kaivannaisala ja kemianteollisuus, matkailu, teknologiateollisuus ja biotalous) vetämänä ja näillä aloilla on myös positiiviset näkymät sekä vahvaa kasvu- ja vientipotentiaalia. Kärkitoimialojen laaja-alaisuus on lisännyt alueen kriisinkestävyyttä.

Kainuun hyvän kehityksen ja kasvun esteenä ja hidasteena on kuitenkin tiettyjä pullonkauloja. Uhkana ovat mm. sähkö- ja kaivosverotuksiin tulevat muutokset, jotka voivat pysäyttää suuret Kainuuseen suunnitellut datakeskus- ja muut teolliset investoinnit. Verotuksen muutokset vaikuttavat toteutuessaan merkittävästi kaivosteollisuuden toimintaedellytyksiin ja aluetalouteen. Kaivannaisala ja kemianteollisuus on Kainuun merkittävin työllistäjä. Lisäksi investointien kokonaisrahoituksen ja yritysten lainansaannissa on haasteita.

Kriittisiksi kehittämisen kohteiksi on tunnistettu saavutettavuus, investointien edistäminen, puhtaan siirtymän ja infran sekä TKI-toiminnan vahvistaminen, yritystoiminnan kehittäminen ja omistajanvaihdosten onnistuminen, osaavan työvoiman saatavuus ja työkyky, väestön vähenemiseen ja ikääntymiseen liittyvä älykäs sopeutuminen, Kainuun veto- ja pitovoiman kehittäminen ja Kainuun sisäisen polarisaation tasoittaminen sekä raja-alueiden elinvoiman vahvistaminen.

Teknologiateollisuudesta datakeskustoimiala on noussut Kainuun strategiseksi vahvuudeksi ja kansainväliseksi vetovoimatekijäksi. Se tukee alueen elinvoimaa, työllisyyttä ja teknologista kehitystä sekä vahvistaa alueen TKI-toimintaa. Kajaanista on kehittynyt arktinen datakeskusten ja suurteholaskennan keskus. Kainuun datakeskusekosysteemiä kehitetään määrätietoisesti siten, että se lisää toteutuessaan elinvoimaa koko Kainuun alueelle ja tuo lisäarvoa koko Suomelle. Uusiutuvan energian investoinnit vauhdittavat puhdasta siirtymää ja tukevat energiaintensiivisen teollisuuden sijoittumista alueelle. Kainuun kantaverkko vaatii kuitenkin nopeaa vahvistamista. Vaaralinjan suunnittelu on käynnistettävä pikaisesti ja muiden kantaverkkojen investointiaikatauluja on nopeutettava merkittävästi.

Kansainvälinen matkailu on vahvassa kasvussa ja suoria lentoyhteyksiä on saatu useita tulevalle talvikaudelle. Lentoyhteyksien turvaaminen Helsingin ja Kajaanin välillä on jatkossa erittäin tärkeää alueen elinvoiman, niin matkailun kuin muun elinkeinoelämän kannalta. Pelkästään Kajaanin lennoista riippuvaiset yritykset tekevät miljardiluokan liikevaihtoa ja tuottavat valtiolle enemmän veroja kuin maakuntalennot valtiolle maksavat.

Kainuun työvoimatarpeesta jopa 70 % kohdistuu suorittavan työn työpaikkoihin, joten ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaukset lisäävät entisestään kasvavaa työvoimapulaa. Aluekehitysvarojen uudelleenkohdentaminen ja väheneminen Kainuussa tuo myös epävarmuutta alueelle, mikä vähentää esimerkiksi tutkimuksesta liiketoiminnaksi tuotettaville innovaatioille kohdennettavaa tukea.

Väestönkehitys

Vähenevän väestön Kainuu on osoittanut, että talous voi kasvaa, maakuntaan investoidaan ja työpaikkoja luodaan väkiluvun laskusta huolimatta. Ikärakenteen aiheuttamaan väestön vähenemiseen ei ole nopeita ratkaisuja. Kainuussa tavoitellaan erityisesti muuttovoittoa, työllisten määrän lisääntymistä sekä sukupuolijakauman tasapainoa nuorten ikäluokissa. Ennakoimme, että kasvavan maahanmuuton, veto- ja pitovoiman vahvistamisen sekä tulevien investointien myötä muuttovoitto Kainuuseen jatkuu. Kainuun on sopeuduttava älykkäästi väestön vähenemiseen.

Kainuu on saamassa **muuttovoittoa** jo viidettä vuotta peräkkäin. Vuonna 2024 muuttovoitto oli 102 henkilöä ja elokuuhun 2025 mennessä muuttovoittoa on tullut 137 henkilöä (ennakkotieto). Muuttovoitto tulee ennen kaikkea maahanmuutosta. Nettomaahanmuutto oli 472 henkilöä vuonna 2024 ja elokuuhun 2025 mennessä 429 henkilöä. Kainuun kunnista viisi kahdeksasta sai muuttovoittoa vuonna 2024. Yhdenkään kunnan väkiluku ei kuitenkaan kasvanut ikärakenteen takia. Maahanmuutto kohdistuu eniten Kajaaniin, mutta Kajaani menettää asukkaita kuntien välisessä muutossa. Kehys-Kainuun kunnista suurin osa on saanut ennakkotietojen mukaan kotimaan muuttovoittoa vuoden 2025 aikana. Väestöstä 52 % asuu Kajaanissa.

Osoite:

Kainuun liitto,
Kauppakatu 1
87100 Kajaani

Sähköposti:

etunimi.sukunimi@kainuunliitto.fi
Kirjaamo 040 722 0900
www.kainuunliitto.fi

Laskutus:

Kainuun liitto
003724969924
PL 5016
02066 DOCUSAN

Y-tunnus:

2496992-4

Kainuun **väkiluku** oli vuoden 2024 lopussa **69 639**. Väkiluku on vähentynyt vuosittain, aiemmin suurien muuttotappioiden, nyt ikärakenteen takia. Vuoden 2025 elokuussa väkiluku oli 69 321. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuodesta 1998 saakka ja on lähes kolminkertainen syntyneiden määrään nähden. Väestöllinen huoltosuhde on huonontunut Kainuussa kauan, mutta heikkeneminen on hidastunut. Huoltosuhde vaihtelee suuresti eri kuntien välillä. Taloudellinen huoltosuhde on parantunut.

Miesten enemmisyys lähes kaikissa ikäluokissa ja **nuorten naisten vähyys** erityisesti 19-29 -vuotiaissa korostuu Kainuun väestörakenteessa. Erityisesti Kajaani menettää opiskeluikäisiä sekä nuoria työssäkäyviä perheitä enemmän kuin vastaavan kokoiset kaupungit. Kainuuseen muuttaa enemmän miehiä kuin naisia, mikä selittyy pitkälti opiskelupaikka- ja toimialarakenteella.

Ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on kasvanut Kainuussa kuuteen prosenttiin (koko maa 11,1 %). Kajaanin ammattikorkeakouluun on tullut viime vuosina paljon kansainvälisiä opiskelijoita (kasvu 20 % edellisvuodesta). Monet näistä opiskelijoista ovat hieman vanhempia ja ovat tulleet puolisoiden ja lapsien kanssa. Useiden kansainväliseen rekrytointiin liittyvien hankkeiden myötä Kainuuseen on saatu nopeasti kymmenittäin työntekijöitä mm. sote-alalle. Työntekijät saapuvat myös perheineen. Nämä voivat muuttaa nopeastikin väestönkehitystä, jos heidät saadaan jäämään nykyistä paremmin Kainuuseen.

Monipaikkaisuus ja matkailu tasaavat negatiivista väestökehitystä alueella ja vaikuttavat positiivisesti elinvoimaan erityisesti Kehys-Kainuun alueella parantamalla palvelurakennetta. Kainuun väestömäärä tuplaantuu useina kuukausina matkailijoiden vaikutuksesta ja matkailu on ympärivuotista. Matkailijoiden yöpymisiä on vuosittain 900 000 ja mökkiläisiä on alueella lähes 13 000, joista yli 71 % tulee Kainuun ulkopuolelta. Kansainvälinen matkailu on vahvassa nousussa. Lisäksi Kainuun prikaatin vaikutus alueella on merkittävä (4000 varusmiestä, 520 työntekijää ja kasvava NATO yhteistyö).

Väestöennusteen mukaan Kainuun väkiluku vuonna 2045 olisi 61 219. Väkiluku jatkaisi edelleen vähenemistään, mutta vähenemismuutos hidastuisi. Ennusteen mukaan maahanmuutto kasvattaisi erityisesti työikäisen väestön määrää. Samaan aikaan suurten ikäluokkien pieneneminen vähentää eläkeikäisten määrää. Tämä tasapainottaa huoltosuhdetta vuodesta 2030 alkaen. Toteutunut väestökehitys on ollut Kainuussa väestöennustetta positiivisempaa. Jos erityisesti Kehys-Kainuun rajakuntien väestön väheneminen ja vanhusväestön osuuden kasvaminen ja alueiden autioituminen jatkuu vahvana, se heikentää Kainuun ja samalla itärajan alueiden kokonaisturvallisuutta. Palveluiden (mm. SOTE, PELA & koulut) saatavuus heikkenee. Autioituva ja asumaton itäraja on turvallisuusriski koko maalle.

Kestävä elinvoima ja investoinnit

Kainuussa on positiiviset näkymät. Elinvoimaisuus on vahvistunut ja on yhä vahvistumassa matalasuhdanteesta huolimatta. Isoja investointeja on realisoitunut ja tulossa alueelle. Uhkana investoinneille voivat olla sähkö- ja kaivosverotuksiin tulevat muutokset. Myös aluekehitysvarojen uudelleen kohdentaminen tuo epävarmuutta alueelle. T&K- ja koulutusorganisaatiot vastaavat nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin, mutta ammatillisen koulutuksen leikkaukset uhkaavat vastaamiskykyyn. Osaajapula on jo nykyisellään haastava. Haasteena on myös kiinnostuksen lisääminen työvoimapula-aloille. Työllisyysaste on noussut ja työttömyysaste laskenut, ainoana alueena Suomessa. Koko Kainuun alueen veto- ja pitovoimaa tulee lisätä.

Valtioneuvosto päätti 9.10.2025 kohdentaa voimassa olevan alue- ja rakennepoliittikan Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelman varoja 300 miljoonaa euroa puolustusvalmiuksien vahvistamiseksi Suomessa. Päätös koskee indikaatiivisesti myös Kainuuseen kohdennettuja varoja Euroopan aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston sekä niiden kansallisen vastinrahoituksen osalta. Uudet tavoitteet hallinnoidaan valtakunnallisena teemana. Kainuulle aiemmin kohdennetuista **aluekehitysvaroista** vuonna 2026 n. 6,7 miljoonaa euroa siirtyy näihin valtakunnallisesti hallinnoituihin, puolustusteollisuutta ja kaksikäyttöisyyttä tukevan teollisuuskapasiteetin vahvistamisen sekä sotilaallista liikkuvuutta edistävän kaksikäyttöisen liikenneinfrastruktuurin kehittämisen tavoitteiden rahoittamiseen. Muutos lisää merkittävästi tavalla epävarmuutta rahoituksen saamisesta Kainuun aluekehittämiseen, kun hankkeet arvioidaan valtakunnallisesti. Ohjelmamuutos vaikuttanee siis heikentävästi esimerkiksi Kainuun TKI-rahoituksen määrään sekä käytettävissä olevaan yritysrahoitukseen.

Kainuun **aluetalous** on kasvanut maakunnista eniten vuodesta 2015 lähtien. Vuosi 2022 oli ennätysvuosi, jolloin arvonlisäyksen volyymin muutos oli 11,2 % ja maakunnista selkeästi suurin. Vuonna 2022 **bruttokansantuote** henkeä kohden kasvoi maakunnista eniten Kainuussa ollen 42 126 euroa (käypiin hintoihin, koko maassa 47 898 €/as.) ja meni aluevertailussa mm. Pohjois-Pohjanmaan ohi. Kehys-Kainuun BKT on alhaisempi, mutta kasvuvauhti on ollut viime vuosina Kajaanin seutukuntaa nopeampaa.

Kainuun talouskehitys oli vuonna 2023 laskusuuntaista, kuten puolessa muistakin maakunnista, mutta kääntyi hienoiseen kasvuun vuonna 2024. Kaikkien toimialojen (TOL A-X) liikevaihto kasvoi 0,2 % (koko maa -1,4%),

mutta henkilöstömäärä väheni 1,2 %. Teollisuuden liikevaihto kasvoi 6 % (koko maa -3,8 %). **Viennin** määrä kääntyi kovaan nousuun vuonna 2024. Kasvua oli lähes 46 %.

Konkurssien määrä laski hieman vuonna 2024, mutta konkurssiin haettujen yritysten henkilötyövuodet nousivat edellisvuodesta. Konkurssiin meni 41 yritystä (v. 2023: 43), joiden htv oli 142 (v. 2023: 123). Vuoden 2025 tammi-syyskuussa konkurssveja on ollut 38 (137 htv). Vuonna 2024 uusia yrityksiä perustettiin 291 ja lopetettiin 395. Lopettaneiden määrä suhteessa aloittaneisiin on kasvanut huomattavasti verrattuna aikaisempiin vuosiin. Vuoden 2025 tammi-kesäkuussa on perustettu 155 yritystä ja lopettanut 293.

Pienten kasvuyritysten määrä kasvoi Kainuussa vuodesta 2021 vuoteen 2023 25 % ja henkilöstömäärä kasvoi 56 %.

Työpaikkoja oli vuonna 2023 Kainuussa 27 134. Vähennystä oli 230 työpaikkaa edellisvuodesta. Myös yksityisen sektorin työpaikkojen määrä väheni vuonna 2023, mutta suhteessa vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. **Tutkimus- ja kehittämistoiminnan** (T&K) menot kasvoivat 8,6 % 449 euroon/as. vuonna 2024. Tämä oli maakunnista 7. eniten.

Alueellisten kehitysnäkymien mukaan Kainuun elinkeinoelämän kehityksessä ei ole lähikuukausina odotettavissa muutosta, mutta vuoden tähtämellä tilanteen odotetaan olevan parempi. Kajaanin seutukunnan näkymät vastaavat pitkälti koko Kainuuta. Kehys-Kainuussa tilanne ei näyttäydy yhtä myönteisenä, ja pienessä yrityskannassa yksittäisenkin isomman yrityksen vaikeudet voivat vaikuttaa merkittävästi koko kunnan ja välillisesti koko seutukunnan elinvoimaan ja kehitysnäkymiin.

Kainuun **pk-yrityksien yleinen suhdannenäkymä** on uusimman pk-yritysbaremetrin mukaan hieman koko maata heikompi, mutta henkilöstö-, liikevaihto- ja kannattavuusennusteet kuitenkin selvästi paremmat. Kainuulaiset pk-yritykset suhtautuvat suhdanteisiin luottavaisesti eivätkä pelkää mahdollisia heikentyviä näkymiä, vaan investoivat ja palkkaavat aktiivisesti. Kainuun Yrittäjien vastikään tekemän nykytilakyselyn tulokset tukevat tätä kuvaa: yrittäjät näkevät tulevaisuutensa pääosin valoisana ja suhtautuvat yritystoimintaansa luottavaisesti. Vaikka vastauksissa esiintyy jonkin verran epävarmuutta, kokonaisuutena odotukset ovat myönteisiä ja kehityssuunta vakaasti eteenpäin katsova. Yritysten usko omaan kilpailukykyynsä ja alueen taloudelliseen elinvoimaan on viime aikoina vahvistunut.

Yli kolmasosa kainuulaisista pk-yrityksistä on eläköitymässä seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kainuussa toimii hanke, joka tarjoaa laaja-alaisesti neuvontaa, koulutusta ja verkostoitumismahdollisuuksia **omistajanvaihdosprosessin** toteuttamiseen sekä yrityksen myyntikuntoon laittamiseen. Kehys-Kainuussa haasteena on, että valmistautuminen omistajanvaihdoksiin on usein aloitettu liian myöhään ja osa omistajanvaihdoksista ei tule toteutumaan, mikä uhkaa heikentää alueen palvelurakennetta.

Kainuu on pääomaköyhää aluetta, joten kansalliset ja ulkomaiset **investoinnit** (teollisuus, palvelut ja niitä tukeva TKI) ovat välttämättömiä kestävä talouskasvun varmistamiseksi ja yritysten kilpailukykyyn ylläpitämiseksi. Investointien kokonaisrahoituksen saaminen on haasteellista ja jopa heikentynyt. Myös yritysten lainansaannissa on ollut haasteita. Investointiodotukset ovat kuitenkin korkealla ja investointihankkeita on tullut lisää. Vuosina 2020-2024 Kainuussa on **toteutettu 1,9 miljardin** euron investoinnit. Syksyllä 2025 Kainuussa on **toteutuksessa 1,8 mrd** euron edestä investointeja. Lisäksi valmistelussa on lähes **14,6 mrd** euron investoinnit vuoteen 2030 mennessä.

Kärkitoimialojen (teknologiateollisuus, biotalous, kaivannaisala ja kemianteollisuus sekä matkailu) liikevaihto oli yhteensä 1,91 mrd euroa ja henkilöstömäärä 6100 vuonna 2024. Liikevaihto nousi kaikilla muilla kärkialoilla energia- ja biotalousklusteria lukuun ottamatta. Henkilöstömäärä nousi ainoastaan kaivannaistoiminnassa ja kemianteollisuudessa.

Teknologiateollisuus kattaa laajasti ICT- ja elektroniikkateollisuuden, metalliteollisuuden, kulkuneuvojen sekä kone- ja laitevalmistuksen. Teknologiateollisuuden liikevaihto oli 348 M€ ja henkilöstömäärä 2300. **ICT- ja elektroniikkaklusterin** liikevaihto vuonna 2024 oli 176 M€ (+7,1 %) ja henkilöstömäärä 1600 (-2,7 %). **Metalliklusterin** liikevaihto kasvoi lähes 24 % ollen 172 M€, mutta henkilöstömäärä väheni 2,8 % 700 henkilöön. Teknologiateollisuus on ollut kasvussa ja se on noussut henkilöstömäärältään suurimmaksi kärkitoimialaksi Kainuussa. Teknologiateollisuuden vienti on yli puolet Kainuun viennistä. Metallialalla voi kuitenkin olla edessä yritystoiminnan edellytysten heikentymistä ja elektroniikkateollisuudessa lomautuksien ja irtisanomisten uhkaa.

Datakeskustoimiala on kasvanut Kainuussa erittäin rajusti. Kajaaniin on muodostumassa ainutlaatuinen datakeskusekosysteemi, joka kokoaa datakeskustoimijat ja niiden keskeiset kumppanit, oppilaitokset, tutkimuksen ja TKI:n sekä aluekehittäjät. Euroopan suurteholaskennan yhteisyritys EuroHPC Joint Undertaking sijoittaa tulevan EU:n tekoälytehtaan, LUMI AI Factoryn, supertietokoneen ja kvanttietokoneen CSC – Tieteen tietekniikan keskuksen datakeskukseen Kajaanin Renforsin rantaan. Renforsin rannassa on hyvä infrastruktuuri datakeskusrakentamiseen ja CSC:llä on vahva osaaminen ja valmius EU:n tekoälytehtaan

isännöintiä varten. Uusi LUMI-AI-supertietokone korvaa aikanaan nykyisen, Euroopan neljänneksi nopeimman supertietokoneen, LUMIn. **CSC:n Kajaanin datakeskus** on yksi maailman energiatehokkaimmista ja ilmastoystävällisimmistä datakeskuksista, mikä osaltaan auttaa pienentämään digitalisaatiosta koituvaa hiilijalanjälkeä. Ratkaisuja haetaan lisää myös datakeskusten tuottamien hukkalämpöjen hyödyntämiseen. LUMI-supertietokoneen **ylijäämälämmöllä** lämpiää jo nyt satoja Kajaanin kotitalouksia ja jatkossa on mahdollista, että yli 80 % kaupungin kaukolämpötarpeesta saadaan eri datakeskusten ylijäämälämmöstä.

Kansainväliset datakeskustoimijat näkevät Kajaanin ja Kainuun vetovoimaisena sijaintipaikkana. Alueella on Suomen edullisen sähkön hintatason ohella hyvä vihreän energian saatavuus, sähkön kantaverkon riittävä kapasiteetti sekä tilaa sijoittua ja rakentaa.

Google on hankkinut Kajaanin lounaisosasta ison maa-alueen ja alueella on käynnissä laajempi osayleiskaava ja rajatumpi datakeskushankkeen asemakaava. Islantilainen konesalitoimija Borealis Data Center on rakentanut Renforsin Rantaan puurakenteisen konesalin kuhmolaisen Crosslamin elementeistä. Brittiläinen XTX Markets on aloittanut rakentamaan 250 MW:n datakeskusta Kajaaniin, ja tiedottanut, että mikäli hanke toteutuu täysimääräisesti, on investoinnin kokonaisarvo yli miljardi euroa. Myös Suomen uusi **kansallinen supertietokone Roihu** tulee sijoittumaan Renforsin Rantaan korvaamaan aiempia CSC:n kansallisia supertietokoneita.

Kainuun koulutusorganisaatiot vastaavat ketterästi alan työvoimatarpeeseen ja alueen toimijat edistävät laajassa **yhteistyössä alan kehittymistä ja kasvua** alueella. Datasta tekoälyyn oli suosituin Kajaanin ammattikorkeakoulun (KAMK) hakukohde vuonna 2025. Kainuun Ammattiopisto ja KAMK ovat käynnistäneet yhteisen hankkeen varmistaakseen datakeskusalan osaajien saatavuuden tulevaisuudessa. CEMIS (Centre for Measurement and Information Systems), KAMK, CSC ja Oulun yliopisto aloittavat datakeskusalan tutkimuskeskuksen käynnistämishankkeen, jonka keskiössä ovat energiakysymykset ja ylijäämälämmön hyödyntäminen.

Kajaanin datakeskusekosysteemin kehittämisessä voimavaroja ollaan seuraavaksi suuntaamassa siihen, miten datakeskusten ympärille voidaan luoda uutta niihin liittyvää yritystoimintaa. Kainuussa rakennetaan myös **datatalouden ohjelmaa** esim. osana Kajaanin seudun innovaatioekosysteemisopimusta, Kainuun älykästä erikoistumista sekä maakuntaohjelmaa. Kainuu teki vuonna 2024 valtioneuvoston kanssa käydyissä aluekehittämisen keskusteluissa esityksen saada **Kainuun datakeskusekosysteemistä kansallinen pilotti** datatalouden kasvuohjelmaan. Datatalouden kasvuohjelman Kainuun pilotti on käynnissä. Pilotissa rakennetaan malli laajan aluetaloudellisen hyödyn saamiseen konesali-investoinneista sekä tämän mahdollistava toiselta asteelta yliopistokoulutukseen ulottuva toimialan koulutuskokonaisuus, toimialaan liittyvä yritys- ja TKI-yhteistyö sekä teemaan liittyvä yritysten kehittämistoiminta ja uusyrityspuustannan vauhdittaminen.

Kajaanin **pelialan** kehitys ja kasvu alkoi jo vuonna 2006, KAMKin aloittaessa pelialan koulutuksen ensimmäisenä korkeakouluna Suomessa. Tällä hetkellä se on yksi nopeimmin kasvavista ventialoista Kajaanissa. Kajaanilaisten peliyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto suhteessa kaupungin väkilukuun on maailman kärkeä. Vuonna 2022 yrityksiä oli 10 joiden yhteenlaskettu liikevaihto yli 150 milj. euroa. Tunnettuja pelifirmoja ovat mm. Critical Force ja CSE Entertainment, joka on vienyt sisäliikuntapelejä yli 60 maahan ja kasvaa vahvasti, sekä Kitka Games, jonka verotettava tulo vuonna 2022 oli 138 miljoonaa euroa. Kajaanin pelialaa ja sen kasvuedellytyksiä kehitetään kaupungin ja KAMKin yhteisen hankkeen GameCity Kajaanin avulla. Yhteistyö on synnyttänyt uuden, EU:n osarahoittaman 1,23 M€ Kainuu GEMS -hankkeen. Sen avulla on luotu yrityskiihdyttämö Game Catalyst, joka auttaa uusia peliyrityksiä alkuun sekä kansainväliseen kasvuun. Hankkeiden myötä nyt on syntynyt 6 uutta yritystä, joista yksi on saanut vahvan kansainvälisen rahoituksen. Kajaani Game Catalyst on yksi Suomen viidestä peliyrityshautomosta ja kokoluokaltaan hyvin merkittävä.

Puolustusteollisuus, kaksikäyttötutokset ja -palvelut, sekä Suomen NATO-jäsenyys tarjoavat uusia mahdollisuuksia investoinneille, yrityksille ja tutkimus- ja oppilaitosten TKI-toiminnalle. Kainuussa käynnistetään puolustusalan tuottajien alueellinen klusteri. Kuhmossa sijaitsevan Vuosangan harjoitusalueelle on kehitteillä **Puolustusteollisuuden testauskeskus**. Vuosanka2-hankkeen tavoitteena on luoda yrityksille haastavat testausolosuhteet ja tukipalveluverkosto. Kainuuseen pyritään saamaan Euroopan johtava **arktisen sodankäynnin testauskeskus**.

Biotalous liikevaihto (654 M€, -0,2 %) ja henkilöstömäärä (1590, -5,6 %) laskivat vuonna 2024, mutta näkymät ovat positiiviset. Biotalous on käynnissä useita merkittäviä investointihankkeita. Kainuun talouskasvua ja teollisia investointeja voidaan turvata **uusiutuvan energian saatavuudella**. Kainuun maakuntakaavoituksen tavoitteena on yhteensä 410 tuulivoimalaa vuoteen 2035 mennessä. Toteutuessaan noin 410 tuulivoimalaa sisältävät tuulivoimahankkeet muodostavat arviolta uutta liikevaihtoa noin 22 500 M€, arvonlisäystä noin 17 400 M€ ja investointeja noin 4 100 M€. Tuulivoimatuotannon toteutumista hidastaa geopoliittisesta tilanteesta johtuva kustannustason nousu ja **kantaverkon puutteet**

itäisessä Suomessa. Kainuun kantaverkko vaatii nopeaa vahvistamista. **Vaaralinjan** suunnittelu on käynnistettävä pikaisesti ja muiden kantaverkkojen investointiaikatauluja on nopeutettava merkittävästi.

Kainuussa on rakennettu ja toiminnassa 61 (v. 2024: 52) teollisen kokoluokan **tuulivoimalaa** viidellä eri hankealueella (Kivivaara-Peuravaara, Piiparinmäki, Lumivaara (2), Illevaara). Tuulivoimaloiden nimellisteho on yhteensä 269 MW. Tuulivoimatuotanto oli vuonna 2023 yhteensä 380 GWh (33 % maakunnan sähköntuotannosta) neljällä hankealueella. Tuulivoimatuotannon suunnittelu jatkuu aktiivisena. Kainuussa on vireillä 22 tuulivoimahanketta. Hankealueiden pinta-ala on yhteensä noin 736 km² ja voimalamäärä noin 490 kpl. Hankealueiden pinta-ala ja voimalamäärä tarkentuvat YVA-menettelyn ja kuntakaavoituksen aikana. Vireillä oleviin tuulivoimahankkeisiin voi sisältyä myös sähkövarastoja ja jossain määrin myös aurinkovoimaa. Kainuun alueella on vireillä ainakin 7 **aurinkovoimahanketta**. Niiden kokonaispinta-ala on noin 336 ha ja kokonaisteho noin 255 MW. Aurinkovoimahankkeiden yhteyteen rakennetaan myös sähkövarastot (akut).

Uusiutuvan energian osuus oli vuonna 2022 60 % ja energiaomavaraisuus 66 %. Tuotannossa olevat tuulipuistot ovat nostaneet Kainuun Itä-Suomen maakunnista eniten tuulivoimaa tuottavaksi maakunnaksi. Puupolttoaineen käytön osuus oli kolmannes maakunnan energian käytöstä. Itä-Suomen energiatilastaselvitys vuodelta 2024 valmistuu vuoden 2025 lopussa.

Pölkky Oy, joka kuuluu itävaltalaiseen Pfeifer Groupiin, ja Kuhmo Oy ovat investoineet tuotantokapasiteetin kasvattamiseen. Tämä vahvistaa **sahateollisuuden** asemaa alueella. Puolangalle rakennetaan uusi 17 miljoonan euron **biokaasulaitos**, joka käsittelee 50 000 tonnia orgaanista jätettä vuodessa ja tuottaa 20 GWh nesteytettyä biokaasua, erityisesti raskaan liikenteen käyttöön. Laitoksen on määrä valmistua kesäkuun 2026 loppuun mennessä. **KaiCell Fibers Oy**:n sellutehdashanke Paltmoon on saanut lainvoimaisen ympäristöluvan, ja tehdas olisi toteutuessaan merkittävä lisä aluetalouteen. Lisäksi SSE Suomen Säätoenergia Oy suunnittelee Paltmoon 500 miljoonan euron **biometanolitehdasta**.

Rakentamisen liikevaihdon kehitys on ollut Kainuussa poikkeuksellisen vahvaa viime vuodet. Lähes kaikkien muiden maakuntien suhdanteet kääntyivät laskuun vuoden 2022 aikana, mutta Kainuussa kasvu on jatkunut suhteellisen vahvasti. Rakentamista kuitenkin hidastaa raaka-aineiden korkeat hinnat.

Kaivannais- ja kemianteollisuuden liikevaihto oli 719 M€ ja henkilöstömäärä 980 vuonna 2023. Liikevaihto kasvoi 4,9 % ja henkilöstömäärä 3,2 %. Kaivannaisala ja kemianteollisuus on ainoana kärkiala Kainuussa kasvattanut liikevaihtoaan vuosittain 10 vuoden ajan, kriiseistä huolimatta, ja ainoana kärkialana kasvatti henkilöstömäärää vuonna 2024. Terrafame on Kainuun suurin työllistäjä ja Suomen suurin kaivos, jonka alueella sijaitsee yksi maailman suurimmista akkukemikaalitehtaista. Terrafame työllistää tällä hetkellä noin 800 henkilöä suoraan ja kumppaniyritysten kautta lisäksi 1200 henkeä. Terrafamen Kolmisopen esiintymä oli yksi kuudesta hankkeesta Suomessa ja yksi 47 hankkeesta EU:ssa, joka sai EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen (CRMA) mukaisen strategisen hankkeen statuksen. Status korostaa Kolmisopen ja Terrafamen merkitystä kriittisten ja strategisten raaka-aineiden tuottajana Euroopassa.

Kainuun muita kaivoksia ovat Elementis Mineralis B.V., Sotkamo Silver Oy sekä selvitysvaiheessa olevat Nordic Talc Oy ja Otanmäki Mine Oy. Suomen kaivostoiminnan työpaikoista 17 % on Kainuussa TOL luokituksen mukaan. Todellisuudessa työllistävä vaikutus on vieläkin suurempi.

Suomen hallituksen suunnitelmissa oleva **kaivosveron korotus ja sähköveroluokan nosto** tulevat toteutuessaan vaikuttamaan kaivosteollisuuden toimintaedellytyksiin jopa merkittävästi. Tarkempaa vaikutusta on tässä vaiheessa mahdotonta ennakoida.

Kainuuseen suunnitellaan **mineraaliteollisuuspuistoa**, jonka tarkoituksena on koota kaivosteollisuuden ja kiertotalouden ympärille koulutusta, tutkimusta ja yritystoimintaa mineraalien jatkojalostukseen ja uusien kiertotalouden ratkaisujen ja toimintamallien käyttöönottoon.

Matkailu kasvatti sekä liikevaihtoaan 1,7 % vuonna 2024, mutta henkilöstömäärä väheni -3,2 %. Liikevaihto oli 151 M€ ja henkilöstömäärä 1190. Kainuussa päästään vuonna 2025 noin 775 000 rekisteröityyn yöpymiseen (toteutuneet tammi-elokuu 2025 ja loppuvuoden ennuste). Kansainvälisten matkailijoiden yöpymiset kasvoivat elokuuhun mennessä 35 % yhteensä 38 700 yöpymiseen, kun taas kotimaisten matkailijoiden rekisteröityjen yöpymisten määrä laski prosentoin 391 000 yöhön (elokuuhun 2025 mennessä). Eniten kansainvälisiä matkailijoita on tullut Saksasta, Alankomaista ja Ranskasta. Ulkomaisten matkailijoiden kasvuun vaikutti **kansainvälisten lomalentojen** saaminen Kajaanin lentoasemalle.

Kainuussa on edessä pitkästä aikaa todella kansainvälinen talvi. Lentoja on tulossa Amsterdamista ja Manchesterista. TUI lentää Kajaanin kentälle 17 kertaa. Kainuun matkailualan toimijat ovat aktiivisesti kehittäneet palveluita kansainvälisille markkinoille, ja vuoden 2025 alussa on julkaistu dynaaminen matkakauppa, joka löytyy maakunnalliselta kansainväliseltä Arctic Lakeland matkailusivustolta.

Kainuussa on useita **matkailuinvestointeja** suunnitelmassa ja toteutuksessa, ja matkailusektoria kehitetään aktiivisesti. Pelkästään Vuokattiin odotetaan 1,5 milj. yöpymistä ja 690 milj. euron arvosta investointeja vuoteen 2040 mennessä. Kainuun matkailualue palkittiin parhaana pohjoismaisena ulkoilukohteena (Scandinavian Outdoor Award Travel) vuonna 2024.

Kulttuuri- ja luovat alat ovat myös merkittävä kasvava elinvoiman lähde Kainuun aluetaloudelle. Vuonna 2022 kulttuurialojen tuotos oli 77 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa lähes 12 % kasvua vuodesta 2015. Kasvua syntyi etenkin esittävän taiteen, tapahtumien ja peliteknologian alalta. Kainuun liiton kulttuuriohjelmassa (2022–2025) tavoitellaan taiteesta ja kulttuurista kainuulaisten hyvinvointia ja pitovoimaa. Lisääntynyt ja saavutettava taide- ja kulttuuritarjonta sekä luova osaaminen tuovat hyvinvointia ja elinvoimaa sekä tekijöille että Kainuun asukkaille. Tulevan vuoden Oulu2026-kulttuuripääkaupunkivuosi on lisännyt kuntien yhteistyötä ja kulttuurin näkyvyyttä maakunnassa. Vuosien 2024 ja 2025 aikana Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan välinen yli maakunnallinen yhteistyö kulttuuritoiminnan osalta on selkeästi lisääntynyt. Kulttuuripääkaupunkivuosi voidaan nähdä merkittävänä mahdollisuutena aluekehittämislle kulttuurin avulla.

Myös **maatalous**, erityisesti maidontuotanto on merkittävässä roolissa Kainuussa. Vuoden 2023 alusta käynnistyi uuden CAP-strategiakauden toimeenpano. Vuonna 2023 Kainuussa viljelijätukia haki 616 tilaa ja vuonna 2024 vastaavasti 609 tilaa (vähennystä 1,1 %). Maidontuotantotilojen määrä on vähentynyt vuosittain n. 5 %:n tilavauhdilla ja nyt myös maitomäärät ovat kääntyneet hienoiseen laskuun. Tällä hetkellä sukupolvenvaihdoksia ja pieniä investointeja tehdään, mutta suuret tuotantorakennusinvestoinnit ovat olleet jäissä jo useamman vuoden. **Harvaan asutulla maaseudulla** jo yksittäisillä toimivilla maatiloilla on maataloutta suurempi merkitys tuoden mm. huoltovarmuutta, turvaa, palveluja (mm. huolto- ja kunnossapitopalveluja) ja elinvoimaa lähialueen asukkaille ja yrityksille.

Työllisyys ja osaaminen

Pitkään jatkunut haasteellinen taloustilanne on vaikuttanut Kainuunkin **työttömyystilanteeseen** jo parin vuoden ajan. Kainuun työttömyys on kuitenkin kehittynyt maaliskuusta lähtien selkeästi parempaan suuntaan, ja pieneni elokuussa 2025 vuoden takaisesta ensimmäistä kertaa kahteen vuoteen. Myös syyskuussa tuli laskua, jolloin alueella oli 2 800 työtöntä työnhakijaa (1 % vuoden takaista vähemmän). Työttömyys nousi kaikilla muilla alueilla ja koko maassa 11 %. Vuoden 2015 syyskuusta työttömyys on laskenut peräti 45 %, mikä on alueista eniten. Työttömyysaste oli syyskuussa 2025 9,1 %, alueista neljänneksi paras (koko maassa 11,4 %).

Tulevina kuukausina Kainuun työttömyys todennäköisesti kehittyy myönteisesti, ja ensi vuonna talouden ennustetaan kasvavan. **Lomautettujen** määrä on ollut Kainuussa laskusuunnassa joulukuusta 2024 alkaen ja oli syyskuussa 2025 3 % vuoden takaista matalammalla. Lomautettuja oli yhteensä 200. Syksyn pk-yritysbarometrissa rekrytointiodotukset olivat positiiviset.

Työttömyyskehitykseen on vaikuttanut vahvasti palveluiden käytön vähentyminen uudella **Kainuu-Koillismaan työllisyysalueella**. Palveluissa olevien määrä putosi Kainuussa syyskuun lopussa peräti 43 % edellisvuodesta (koko maassa 22 %). Yhteensä palveluissa oli 1 000 henkilöä. Kainuussa lasku on ollut koko alkuvuoden alueista suurimpien joukossa. Laaja työttömyys, johon lasketaan työttömien työnhakijoiden lisäksi palveluissa olevat asiakkaat vähenivät Kainuussa syyskuussa 17 % viime vuodesta. Lasku oli selvästi maan suurinta, koko maassa tuli kasvua 1 %.

Pitkäaikaistyöttömyys on ollut nousussa jo kahden ja puolen vuoden ajan etenkin hiljentyneiden työmarkkinoiden vuoksi, ja myös tänä vuonna romahtanut palveluissa olevien määrä sekä palveluiden kohdennuksen muutokset vaikuttavat tilanteeseen. Työnhakijoiden työllistymishaasteiden yleisimpiä syitä ovat puutteellinen koulutus ja osaaminen, terveysrajoitteet sekä elämänhallinnan ongelmat. Myös **työikäisiä eläkeläisiä** on ollut Kainuussa jo vuosikymmeniä runsaasti, mikä on ollut tärkeä syy historiallisesti matalalle työllisyysasteelle. Vuoden 2023 lopussa eläkkeellä oli 3 400 18–64-vuotiaasta eli noin 600 henkeä enemmän kuin työttömiä työnhakijoita oli vuoden aikana keskimäärin. Työikäisistä 9 % oli eläkkeellä, mikä on alueista eniten (koko maassa 6 %).

Työttömyystilanteen huomattavaan parannukseen on vaikuttanut väestön ikärakenne. Nuorten, **työmarkkinoille tulevien ikäluokkien koko** on ollut jo pitkään selvästi työmarkkinoilta eläköityviä pienempi ja työvoimasta siirtyä eläkkeelle samanaikaisesti runsaasti niin työttömiä kuin työssä oleviäkin. Työttömyyden pienentyminen viime vuosina ei johdu pelkästään eläköitymisistä, vaan työllisyysastekin on parantunut huomattavasti. Työpaikkoja on ollut jo vuosia paljon tarjolla ja talouskasvu on ollut nopeaa.

Matalasuhdanne on vähentänyt työvoiman kysyntää merkittävästi Kainuussa ja koko maassa jo pari vuotta. Laskenut työvoimatarve näkyy tilapäisesti parantuneena työvoiman saatavuutena. Tilastokeskuksen työnantajätiedusteluun viime vuonna vastanneista kainuulaisista työvoimaa etsineistä työnantajista 37 % koki

rekrytointiongelmia edeltävän 12 kuukauden aikana. Vielä vuonna 2023 peräti 66 %:lla kyselyyn vastanneista oli ollut rekrytointiongelmia ja myös vuosina 2018–2021 Kainuun rekrytointiongelmien olivat maan vaikeimmat.

Määrällisesti eniten Kainuuseen kaivataan **suorittavan työn tekijöitä ja suurin pula** on sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä metalli-, ICT-, metsä- ja ravintola-aloilla. Lisäksi ammattiryhmittäin tarkasteltuna erityisen kova pula on ollut jo pitkään opettajista ja siivoojista. Lähitulevaisuudessa, suunniteltujen isojen datakeskusinvestointien, tuuli- ja aurinkovoimaloiden toteutuessa, alueella tullaan tarvitsemaan rakentajia, sähkö- ja lvi-asentajia, laitehuoltajia, vartijoita, siivoojia ja logistiikka-alan työntekijöitä. **Pidemmillä aikavälillä korkeakoulutason osaamistarve kasvaa.** Lähikuukausina työvoiman saatavuudessa ei ole odotettavissa suurta muutosta, mutta ensi vuonna todennäköisesti saatavuus jälleen heikkenee taloustilanteen parannuttua ja työvoiman kysynnän kasvettua. Tulevina vuosina tekijäpula pahenee entisestään työikäisten määrän supistuessa.

Kainuun työikäisten määrä putosi aikavälillä 2015–2023 14 %, mutta työllisten määrä supistui vain 2 %. Kehitys näkyy **työllisyysasteen** merkittävänä nousuna. Vuonna 2014 15–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 57,4 % ja vuonna 2024 73,7 %, mikä oli koko maata korkeampi (72,1 %) (Työvoimatutkimus, vuosikeskiarvo).

Maahanmuutto on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina. Kainuussa on kehitetty kansainvälisiä rekrytointia tukevia palveluja sekä asettautumispalveluja, ja työtä jatketaan aktiivisesti eri toimijoiden kanssa. Maahanmuuttajien työllisyysaste oli Kainuussa vuoden 2023 lopussa 53,6 % (koko maa 57,8 %). Työllisyysaste nousee huomattavasti maassaoloajan mukaan. Suurin osa maahanmuuttajista työskentelee Kainuussa matalapalkkaisissa tehtävissä (puhtaanapito, metalli-, rakennus-, ravintola-, sote- ja kaupan ala).

Vieraskielisiä työnhakijoita oli Kainuussa syyskuun lopussa 960, joista työttömiä 340. Ulkomaalaisten aktiivointiaste on ollut useina vuosina lähes kaksi kertaa maakunnan keskimääräistä aktiivointiastetta suurempi ja maakuntavertailussa Suomen parhaimmistoa. Työvoimapalveluilla on keskeinen rooli kotoutumisen ja osaamisen edistämisessä.

Ukrainalaisia pakolaisia on Kainuussa noin 800 ja syyskuun lopussa ukrainalaisia oli työnhakijana 240. Pakolaisilla on laajasti osaamista, mutta heikko kielitaito vaikeuttaa työllistymistä. Suurin osa ei osaa englantiakaan. Ukrainalaisten kotoutumista on edistetty muun muassa kotoutumiskoulutuksilla ja aktiivisella palveluihin ohjauksella. Pitemmän aikavälillä heidän työllistymisnäkönsä ovat hyvät.

Kohtaanto-ongelma on vaikea niin Kainuussa kuin koko maassa, eli työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Syitä ovat mm. työvoiman heikko liikkuvuus, kannustinloukut, matala palkkataso, lyhytkestoiset ja osa-aikaiset työsuhteet sekä yleistynyt ja monelle työnhakijalle vähemmän houkutteleva vuokratyö. Myös Kainuun koulutusmahdollisuuksien rajallisuus sekä vähäinen yliopistotason koulutus vaikuttavat.

Työnhakijoiden, työssä olevien ja yrittäjien osaamisen kehittäminen sekä koulutustarjonnan monipuolistaminen on elintärkeää osaavan työvoiman riittävyyden ja yritysten kehittymisen kannalta.

Osaamistarpeiden ennakointiin on panostettu vahvasti, ja koulutusta kehitetään yhteistyössä yritys-elämän kanssa, jotta yritysten muuttuviin tarpeisiin pystytään vastaamaan. Alueella toimii Kainuun ja Koillismaan yhteinen osaavan työvoiman koordinaatioryhmä, jonka yhteistyörakenteessa on huomioitu uusi Kainu-Koillismaan työllisyysalue.

Kainuussa korkeakoulutusta järjestävät **Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK)** ja **Kajaanin yliopistokeskus (KYK)** ja ammatillista koulutusta **Kainuun ammattiopisto (KAO)** ja Kainuun opisto. Lukio on kuudessa kunnassa kahdeksasta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tuloksellisuusmittareiden perusteella KAMK vahvuutena on erityisesti TKI-toiminta, jossa KAMK oli toisena kokoon suhteutettuna.

Oulun yliopiston koordinoimassa **Kajaanin yliopistokeskuksessa** toimivat Itä-Suomen, Jyväskylän ja Lapin yliopistot sovitulla vastuualueilla. KYK:ssä koulutusta tarjoavat Jyväskylän yliopiston liikuntateknologian yksikkö (JYU Vuokatti) sekä Alueelliset innovatiiviset koulutusratkaisut -yksikkö (AIKO). KYK on verkostomainen tiedeyhteisö, jonka tehtävänä on toiminta-alueensa sivistys- ja osaamistason kohottaminen sekä elinkeinoelämän palveleminen innovaatioiden, tutkimuksen ja koulutuksen kautta. Keskeisinä toimintasektoreina on kaivannaisteollisuus, metsäbiotalous, liikuntateknologia, mittaustekniikka sekä hyvinvointi- ja terveys. CEMIS (Centre for Measurement and Information Systems) on Oulun yliopiston, Jyväskylän yliopiston, Kajaanin ammattikorkeakoulun, VTT:n ja CSC – Tieteen tietotekniikan keskuksen muodostama mittausteknologiaan ja dataosaamiseen erikoistunut sopimus pohjainen tutkimus- ja koulutuskeskus.

Kainuun Yrittäjien kevään 2025 nykytilakyselyn mukaan noin puolet pk-yrityksistä tekee jonkinlaista yhteistyötä oppilaitosten kanssa, mutta pääosin satunnaisesti. Lähes viidennes Kainuun pk-yrityksistä tekee

säännöllistä ja aktiivista **yhteistyötä ammattikorkeakoulun** kanssa. Koulutusyhteistyötä, demo-, pilotti ja tuotetestausta tehdään enemmän kuin koko maassa keskimäärin, myös tilaustutkimuksia teetetään useammin kuin koko maassa. **Ammatillisen oppilaitoksen** kanssa tehtävä yhteistyö on pääosin koulutusyhteistyötä, uusien osaajien rekrytointia sekä innovaatioihin liittyvää kehitystä. Valtakunnalliset opetussuunnitelmat muuttuvat hitaasti, mutta valinnaisia tutkinnon osiota on mahdollista tehdä nopeallakin aikataululla työelämälähtöisesti Kainuun oppilaitoksissa. Täsmäkoulutuksia tarvitaan yritysten tarpeisiin vastaamiseen ja valmiuksien lisäämiseen.

Joustavien henkilökohtaistettujen osaamistavoitteiden, yrityksissä olevien oppimisympäristöjen sekä digitaalisen ohjauksen yhdistelmällä voidaan tarjota entistä työelämälähtöisempää koulutusta. Kohtaanto-ongelmaan, osaamisen kehittämiseen ja työvoiman saatavuuteen on pyritty vaikuttamaan mm.

oppisopimuskoulutuksilla sekä **erikoistumis- ja muuntokoulutuksilla**. Oppisopimuskoulutus on myös yksi keskeisimmistä malleista kansainvälisen henkilöstön kouluttamisessa. Laajennettua oppisopimusmallia hyödyntäen alueelle on koulutettu yhteistyössä Oulun seudun ammattiopiston kanssa yli 100 prosessialan ammattilaista Terrafame Oy:lle vuosina 2020–2025 tehtaan työvoimatarpeeseen.

Kuhmossa ja Suomussalmella toimivat ammatillisen koulutuksen uudet työelämälähtöiset toimintamallit, **Taitotehtaat**, ovat yhteisöllisiä oppimisympäristöjä, joissa voi suorittaa tutkintoja tai osatutkintoja omalla kotipaikkakunnalla. KAO ja kunnat järjestävät koulutusta yhteistyössä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistus vuonna 2026 ja **leikkaukset (-1,5 milj. euroa)** vuodelle 2025 ovat Kainuun kannalta haastavia tulevien investointien ja osaajatarpeen kasvun myötä. Kainuun työvoimatarpeesta jopa 70 % kohdistuu suorittavan työn työpaikkoihin. Ammatillisen koulutuksen tehtävä on jatkossa etenkin oppivelvollisten ja vailla ensimmäistä ammatillista koulutusta olevien kouluttaminen. Koulutuksen suuntaamisessa keskiössä on alueellinen tarvelähtöisyys, vetovoima ja vaikuttavuus (työllistyminen). EU-rahoituksen merkitys korostuu jatkossa.

Koulutustarjonnan rajallisuus, hakijamäärät ja koulutuksen muuttuminen paikkariippumattomiksi ovat haasteita. **Monimuotokoulutukset** ovat yhä suosituimpia ja monimuoto-opiskelijoiden määrän lisääntyessä fyysisesti paikanpäälle tulevien opiskelijoiden määrä vähenee, mikä heikentää aluekehitysvaikutusta alueella. Kainuussa kehitetäänkin Kajaanin yliopistokeskukseen ja ammattikorkeakouluun uusia vetovoimaisia pysyviä koulutusohjelmia ja aloituspaikkoja.

Kainuun on **matalasti, mutta kattavasti koulutettu** maakunta. Vuonna 2024 korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus työikäisistä oli Kainuussa maakunnista matalin, mutta perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus on korkea. Koulutusaste on noussut ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on nykyään selvästi enemmän kuin kokonaan ilman tutkintoa olevia. Tavoitteena on saada uusia yliopistoaloituspaikkoja alueelle. Varhaiskasvatuksen osaajapulaan vastataan Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan syksyllä 2024 käynnistyneellä varhaiskasvatuksen ja erityispedagogiikan tutkintokoulutuksella yhteistyössä Kajaanin ja Iisalmen kaupunkien kanssa.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on kasvanut Kainuussa merkittävästi ja KAMK:ssa opiskelee noin 600 kansainvälistä tutkinto-opiskelijaa, joilla on 58 eri kansalaisuutta. Määrä on kasvanut 20 % edellisvuodesta. Suurin osa tulee Etelä-Aasiasta. AMK-tutkintoa suorittavilla suosituimmat alat ovat International Business, Tourism ja Esport Business. YAMK-koulutuksissa Global Business Management koulutuksessa on yli 50 kansainvälistä opiskelijaa.

Kainuun ammattiopistolla on 353 ulkomaalaistaustaista opiskelijaa (tilanne 09/2025). Eniten kv-opiskelijoita on Venäjältä (113), Ukrainasta (77) ja Filippiineiltä (43). Ammatillisessa koulutuksessa tutkinnon suorituskielet on suomi. Tutkinnoille on määritelty kielitaitotasovaatimukset ja vieraskieliset opiskelijat ohjataan kielitaidon arviointiin ennen opintojen aloitusta. Yleisimmät alat kv-opiskelijoilla ovat sosiaali- ja terveysala, ravintola- ja catering-ala, kone- ja tuotantotekniikka ja logistiikka. Sote-alan opiskelijoita on selkeästi eniten ja tässä vaikuttimena on Kainuulainen polku hoitajaksi- hanke ja Kainuun HVA-yhteistyö.

Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

Kainuulaisten hyvinvointi on pitkällä aikavälillä mennyt parempaan suuntaan, ja Kainuu on kirinyt sijoitustaan monilla hyvinvoinnin mittareilla maakuntien joukossa. Huolenaiheena ovat ennalta ehkäistävissä olevien kuolinsyiden korkea määrä, työikäisten työkyky sekä lasten ja nuorten niin fyysinen kuin henkinen hyvinvointi. Työssä jaksamisessa voi olla tulevaisuudessa entistä enemmän haasteita.

Kainuussa toteutettiin **PYLL**-analyysi syksyn 2024 aikana, jossa nousi esille kolme keskeistä kuolinsyytä; verenkiertoelinsairaudet, tapaturmat ja väkivalta sekä alkoholi ja huumeet. PYLL eli ennenaikaisesti menetettyjen elinvuosien indeksi kuvaa erityisesti niitä kuolinsyitä, jotka olisivat olleet ennalta ehkäistävissä.

PYLL nostaa esille myös merkittävän eron sukupuolten välillä. Kainuussa miesten PYLL-indeksi on 2,6 kertaa suurempi kuin naisten. PYLL-analyysin tietoja on käytetty kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvointityön suunnittelussa ja toimenpiteiden linjaamisessa.

Move! 2024 -tulosten mukaan Kainuun hyvinvointialueen piirissä olevien kaikkien 5. ja 8. luokkalaisten lapsista 41,9 prosentilla **fyysinen toimintakyky** on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla (koko maassa 38 %). Tilanne on kuitenkin mennyt parempaan suuntaan. Uudet tulokset julkaistaan loppuvuonna 2025. Kainuun lähes kaikissa kunnissa toimii **Harrastamisen Suomen malli**, jonka kautta tarjotaan ilmasta liikunta- ja harrastetoimintaa lapsille ja nuorille yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Kainuuseen on valmistunut ensimmäinen **maakunnallinen liikkumisohjelma (Kainuun liikkumislupaus 2030)**, joka korostaa liikunnan merkitystä arjessa.

Nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet, mutta suunta on taittumassa. Vähintään kaksi viikkoa kestäneitä masennusoireita tuntee hieman alle neljännes lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (koko maassa 20 %). **Alueellinen nuorisovaltuuston (ALNU)** aloitteesta on kehitetty 7. luokkalaisten Mielihetkitarkastukset, joissa ammatillainen keskustelelee nuoren kanssa mielen hyvinvoinnista ja ohjaa hänet tarvittaessa tuen piiriin. Mielihetki Kainuu -toimintamalli sai vuonna 2025 TerveSos-palkinnon tunnukseksi edistyksestä työstä nuorten mielenterveyden tukemiseksi peruskouluissa. Toimintamalli otetaan käyttöön Kainuussa kaikilla yläkouluilla. Kouluille on kehitetty lisäksi Mielenhyvinvoinnin vuosikello, joka sisältää koulun lukuvuodeksi eri teemoista koostuvat Mielihetkitunnit, joita toteutetaan moniammatillisesti ja -alaisesti.

Osana **sähköistä perhekeskusta** Kainuun hyvinvointialueella on käyttöön otettu Omaperhe -osio perheiden tukemiseen. Nuorten tukeen puolestaan on käytössä **Nuorten Helpperi**, josta nuoret saavat luotettavaa tietoa ja ohjausta niin kansallisiin kuin alueellisiin palveluihin. Hyvinvointialueella kehitetään erityisesti nuorten perustason mielenterveys- ja riippuvuuden hoitopalveluja. Työ terapiatatuun turvaamiseksi on jo Kainuussa aloitettu. Tavoitteena on rakentaa yhdenvertaiset ja vaikuttavat palvelut nuorille Terapiat etulinjaan -toimintamallin mukaisesti.

Kainuun hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi syksyllä 2025 **Kainuun hyvinvointialueen ensimmäisen osallisuusohjelman**. Ohjelman päämääränä on edistää hyvinvointialueen toimintakulttuuria, jossa osallisuus toteutuu palveluissa, niiden kehittämisessä ja päätöksenteossa. Ohjelma sisältää konkreettisia osallisuutta edistäviä toimenpiteitä.

Hyvinvointialueen sisäistä koulutusta ja ohjeistusta on lisätty **arjen turvallisuuden** varmistamiseksi ja kehittämiseksi. Osana hyvinvointialuetta Kainuun pelastuslaitos vastaa kainuulaisten arjen turvallisuuden kehittämisestä ja vaara- ja häiriötilanteisiin liittyvästä tiedottamisesta (ohjaus-, neuvonta- ja turvallisuusviestintä). Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin on osa hyvinvointialueiden lakisäateistä tehtävää. Kainuun keskussairaalan sijainti Itärajan ja Suomen suurimman valmiusprikaatin tuntumassa on myös huomion arvoista **valmiuden ja varautumisen** näkökulmasta. Kainuun keskussairaalan säilyminen **päivystyssairaalana** on äärimmäisen tärkeää alueen potilasturvallisuuden ja elinvoiman kannalta. Pitkien etäisyyksien maakunnassa tarvitaan ympärivuorokautista erikoissairaanhoidon päivystystä sekä tehohoitoa. Myös synnytystoiminnan säilyttäminen nykyisellään on välttämätöntä. Kainuun keskussairaala on myös vetovoimainen synnytysairaala, jonne tulee synnyttäjiä Kainuun ulkopuolelta. Synnytyksiä KAKSilla oli kaiken kaikkiaan 660, joista kainuulaisia 349 ja muualta tulleita 311 (47 %).

Kainuun hyvinvointialueella on vahva kokemus sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta digitaalisesti. Kainuussa on ollut jo vuodesta 2014 käytössä **alueellinen digipalvelualusta Kainuun Omasote**, jonka kautta Kainuun hyvinvointialueen palveluissa asioi vuoden 2024 aikana 52 % kainuulaisista. Alusta on käytössä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa sekä sosiaalihuollossa. Mahdollisuuksia asioida digitaalisesti Kainuun hyvinvointialueen palveluissa lisätään jatkuvasti huolehtien samalla asiakkaiden ja palveluja tuottavien ammattilaisten digituesta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä (hyte) panostetaan alueen toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön, jolla on pitkät perinteet Kainuussa. Tällä hetkellä työtetään yhteisiä **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen** pitkän aikavälin painopisteitä. Tavoitteena on vahvistaa kainuulaisten motivaatiota oman hyvinvoinnin edistämiseen.

Kainuussa aloitti toimintansa myös **hyvinvointialan kehittämisen maakunnallinen yhteistyöryhmä**, joka koostuu alan keskeisimmistä toimijoista ja on edustajineen monialainen asiantuntijaryhmä. Yhteistyöryhmän tehtävänä on ideoida ja hakea yhteistyöllä rakennettavia, harvaan asutun alueen tarpeisiin vastaavia hyvinvointia edistäviä ratkaisuja.

Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella (PS-YTA) on yhteistyösopimus, jota tällä hetkellä päivitetään. Suunnitteilla on tiiviimpi yhteistyö Pohjois-Suomen hyvinvointialueiden välillä.

Hyvinvointialueella toteutetaan **kansainvälistä rekrytointia** yhtenä henkilöstön saatavuuden turvaamiskeinona. HVA kehittää ja toteuttaa eettistä rekrytointia ns. perherekrytointina. HVA:n kv-rekrytointi perustuu tiiviiseen yhteistyöhön mm. Kainuun kuntien/sivistystoimen, paikallisten sote-oppilaitosten, kotouttamispalvelujen, kainuulaisten työntekijöiden sekä ELY:n ja TE-toimiston kanssa. Yhteistyö KAO:n ja KAMK:in kanssa kohdistuu erityisesti pätevyitysmiskoulutuksen toteuttamiseen ja edelleen kehittämiseen.

Kainuun ammattiopistolle on siirtynyt **kotoutumiskoulutusten** toteuttamisvastuu v. 2025 alusta osana TE2024-uudistusta sekä Kajaanissa että Kuusamossa. Koulutuksen aikana tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa työssä tai koulutuksessa tarvittavan kielitaitotason. Koulutus tukee sujuvaa siirtymistä työelämään ja/ tai ammatilliseen koulutukseen. Koulutus toteutetaan lähiopetuksena Kainuun ammattiopiston tiloissa. Tällä hetkellä opiskelijoita koulutuksissa Kajaanissa on n. 130 ja Kuusamossa n. 20.

Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Saavutettavuus on yksi keskeisimmistä Kainuun aluekehityksen pullonkauloista. Kainuun ja Itäisen Suomen liikenneinfrastruktuuri on jäänyt jälkeen Etelä- ja Länsi-Suomeen verrattuna. Ero korostuu varsinkin junaliikenteen saavutettavuudessa ja lentoliikenteen tilanteen epävarmuudessa. Saavutettavuudessa tulee toteutua **kolmen tunnin saavutettavuustavoite** pääkaupungin ja maakunnan välillä, jonka vain lentoliikenne takaa. Lisäksi turvallisuuspoliittinen tilanne vaikuttaa erityisesti itäisen Suomen liikennejärjestelmään.

Kainuun aluerakenteen runko muodostuu kilpailukykyisestä maakuntakeskuksesta Kajaanista, jota vahvistaa tiivis yhteistyö Sotkamo-Vuokatti-Paltamo-alueen kanssa, vahvoina kaupunkimaisina palvelu- ja työpaikkakeskittyminä toimivista Kuhmon ja Suomussalmen keskustaajamista sekä kuntakeskusten (Hyrynsalmi, Puolanka ja Ristijärvi) muodostamista palvelu- ja työssäkäyntikeskuksista. Keskusten verkostoon kytkeytyy monimuotoinen maaseutu ja kyläverkosto. Maakunnan kriittisiä aluerakennetekijöitä ovat myös luonnonympäristö suojele- ja virkistysalueineen, erilaiset reitistöt, kulttuuriympäristöt ja -kohteet, matkailu- ja muiden elinkeinotoimintojen alueet sekä kansainväliset ja ylimaakunnalliset yhteistyön kehittämisvyöhykkeet ja -käytävät.

Pohjoisen elinkeinoelämän kuljetukset ja investointipotentiaalin realisoituminen edellyttävät investointeja liikennejärjestelmään ja sen toimivuuden varmistamiseen sekä esimerkiksi rataverkolta vielä puuttuvaan sähköistykseen. Yksi tärkeistä kehittämisvyöhykkeistä on pohjois-etelä suuntainen viitosvyöhyke, jolla tarkoitetaan valtatie 5:n ja Savonradan muodostamaa liikenteellistä kokonaisuutta, joka on tarpeen nostaa yhdeksi Suomen pääkehittämisen ja kasvuvyöhykkeeksi.

Geopoliittinen tilanne korostaa myös **poikittaisyhteyksien** merkitystä (mm. Vt 22 Oulu-Kainuu). Tulevaisuudessa perusinfrastruktuuriin liittyviä muutostekijöitä ovat väestön jakaantuminen alueen sisällä ja ikääntyminen, asutuksen keskittyminen taajamiin ja hyvien liikenneyhteyksien varrelle sekä rakentamistavoitteiden kohdistuminen taajamien ulkopuolisille, vetovoimaisille alueille. Aktiivista kehittämistä vaativat taajamien ja haja-asutusalueen yhdyskuntatekninen verkosto ja **alempiasteinen tieverkko** (ml. yksityistiet), jota tarvitaan erityisesti biotalouden ja matkailun sekä asutuksen, turvallisuuden, energiainfrastruktuurin ja huoltovarmuuden logistisena perustana. Rakenteelliset haasteet rahoituksen kohdentamisessa ovat johtaneet maanlaajuisen tieverkon rapistumiseen ja vähäliikenteisten teiden paisuvaan **korjausvelkaan**.

Maakunnan saavutettavuudelle tärkeät maakuntakeskusten väliset sekä pääkaupunkiseudun ja Kainuun väliset matka-ajat eivät ole lyhentyneet, ja **lentoliikenne** on jatkuvasti epävarmalla pohjalla. Lentoliikenneyhteys ja sen kehittyminen on kriittinen Kainuun elinkeinoelämän kehittymiselle ja investoinneille, erityisesti kv-matkailulle, datakeskustoimialalle ja huoltovarmuudelle. Lentoliikenteestä riippuvaisten kainuulaisten yritysten liikevaihto oli vuonna 2023 1,7 miljardia euroa ja tämä kasvaisi, jos yhteydet olisivat paremmat. Koronapandemian ja geopoliittisen tilanteen nopeiden muutosten takia lentoliikenne loppui Helsingin ja Kainuun välillä ensin kokonaan ja on myöhemmin jatkunut valtion tukemana ostoliikenteenä. Nykyinen ostoliikennekausi kestää helmikuun 2028 loppuun saakka. Lentoliikenteestä riippuvaiset yritykset tuottavat valtiolle enemmän veroja kuin maakuntalennot maksavat valtiolle.

Kestävän matkailun kehittäminen sekä saavutettavuuden parantaminen ovat maan hallituksen sekä pohjoisen että itäisen Suomen ohjelman tavoitteita ja myös Kainuulle relevantteja. Pohjoisen Suomen ohjelmaan kirjattiin toimenpide-ehdotus, jonka mukaan Kajaanin **lentoaseman matkustajaterminaalia** tulisi laajentaa vastaamaan Schengen-alueen ulkorajatarkastusten vaatimia edellytyksiä. Schengen-alueelta ryhdytään lentämään Kajaaniin joulukuun 2025 alussa, kun TUI aloittaa suorat lennot Manchesteristä.

Matkustajaterminaalin laajennustarve akutisoituu siis hyvin nopeasti, mutta hallitus ei toistaiseksi ole tehnyt toimenpide-ehdotuksen vaatimia päätöksiä.

Maakunnan **sisäinen henkilöliikenne** perustuu pääosin henkilöautoihin sekä peruspalvelutasoiseen joukkoliikenteeseen kuntien ja ELY-keskuksen (1.1.2026 alkaen Liikenne- ja viestintävirasto Traficom) hankkimana. Markkinaehtoinen joukkoliikenne on keskeytynyt tai lakannut ja sen kannattavuus ja tulevaisuuden näkymät ovat heikot. **Matkaketjut** eivät toimi kaikilta osin ja erityisesti liityntäyhteydet lentoasemalle edellyttävät pikaista parantamista. **Sähkö- ja hybridihenkilöautojen** määrä ja kestävien käyttövoimien jakeluverkon kattavuus on kehittynyt nopeasti parempaan suuntaan, mutta tilanne on edelleen muuta maata selvästi heikompi. Gasum avasi **liikennebiokaasun** tankkausaseman Kajaanissa 2025. Samoin Kajaanissa on meneillään biokaasulaitoksen konseptiselvitys. Puolangalla toimii biokaasulaitos, jonka yhteyteen rakennetaan liikennebiokaasun tuotantoa.

Kainuun ja Itäisen Suomen **liikenneinfrastruktuurin** jälkeenjääneisyys näkyy tieverkon ja rataverkon kunnossa, toimintavarmuudessa ja palvelukyvyssä, erityisesti **junaliikenteen** saavutettavuudessa. Kainuun ja Itäisen Suomen maakuntien yhteisenä tavoitteena on 3 h henkilöjunayhteys Kuopiosta ja Joensuusta Helsinkiin. Tämä tarkoittaisi noin 5 h matka-aikaa Kajaanista Helsinkiin. Edellä mainitun edellytyksenä on nykyisten **Savon ja Karjalan ratojen nopeuttaminen ja välityskyvyn parantaminen** sekä uuden Lentoradan ja Itäratayhteyden (Porvoo-Kouvola) toteuttaminen. Savon radan nopeuttamisen ja välityskyvyn parantamisen suunnittelu on käynnistynyt Väyläviraston toimesta. Toimenpiteiden toteuttamisen vaikutukset saavutettavuuteen näkyvät kuitenkin aikaisintaan vasta 2030-luvulle tultaessa.

Tietoliikenteellinen saavutettavuus runkoverkkojen osalta maakuntaan on hyvä, mutta lisäkapasiteetti ja uudet yhteydet ovat edellytys dataintensiivisen teollisuuden kehitykselle. Laajakaistan ja valokuidun saatavuus maakunnan sisällä on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin ja kuntien välinen vaihtelu on suurta. Viimeisimmän lainsäädännön ja laajakaistarakentamisen ohjelman kautta kanavoitua RRF-tukea ei Kainuussa sen epäedullisten kuntaosuuksien vuoksi pystytty hyödyntämään. Valokuituverkkoa on rakennettu sen sijaan maaseuturahaston tuen turvin erityisesti Kajaanin ja Kuhmon haja-asutusalueilla. Paikalliset yritykset ovat investoineet vahvasti alueen valokuituverkkojen rakentamiseen.

Turvallisuuspoliittisen tilanteen aiheuttamalla toimintaympäristön muutoksella on ollut ja tulee todennäköisesti olemaan suuria alueellisia vaikutuksia Suomen liikennejärjestelmään. Muun muassa Venäjän transitoliikenteen loppuminen, uudet kuljetuskäytävät, polttoaineiden hinnan nousu ja Venäjältä tuotujen raaka-aineiden korvaaminen kotimaisilla tai muualta tuoduilla vaikuttavat koko maahan, mutta erityisesti itäiseen Suomeen, jonka liikennejärjestelmässä on jo ennestään korjausvelkaa. Vartiuksen rajan sulkeminen loppuvuonna 2023 pysäytti rajaliikenteen kokonaan. Yhteydet Itä-Suomesta Itämeren satamiin ovat edelleen tärkeitä, mutta mikäli Itämeren turvallisuustilanne muuttuu epävakaaaksi, suuntautuu liikenneyhteydet väistämättä yhä enemmän pohjoiseen ja sitä kautta NATO-maihin Ruotsiin ja Norjaan.

Geopoliittisen tilanteen muutos on entisestään korostanut **raja-alueen elinvoiman ja vakauden merkitystä** koko maan turvallisuuden näkökulmasta. Tämä vaatii ennakoivaa varautumista, kokonaisturvallisuuskäsitteiden huomioimista ja ylimaakunnallisten toimintamallien rakentamista. Kainuun ja Venäjän välisen rajan pituus on 262 kilometriä, joka on 20 % koko Suomen Venäjän vastaisesta rajasta, ja osa EU:n itäistä ulkorajaa. Asuttu raja on turvallisempi raja. Kansainvälistä yhteistyötä on suunnattu uudelleen erityisesti Pohjois-Norjan ja Pohjois-Ruotsin sekä eurooppalaisten yhteistyökumppanien suuntaan.

Kainuu on tunnettu puhtaasta luonnosta ja turvallisesta ympäristöstä, metsistä, vaaroista ja laajoista erämaista sekä luonnon rauhasta ja hiljaisuudesta. Kainuun maa-alasta **95 % on metsää** ja metsätalouden maata maa-alasta on 1,92 milj. ha. Suojeltujen metsä- ja kitumaiden määrä on kasvanut. Kainuun **metsien kasvu ja puumäärät ovat suuremmat kuin poistuma**. Puuston vuotuinen kasvu on 6,28 milj. m³ (VMI 13) ja poistuma 5,49 milj. m³/v. Hakkuiden määrä kasvoi 4,9 % vuonna 2024 ollen 4,15 milj. m³. Luken laskelmien mukaan suurin ylläpidettävissä oleva hakkuumahdollisuus (arvio) on Kainuussa keskimäärin 4,8 milj. m³ vuodessa vuoteen 2028 saakka.

Kainuu on ollut pitkään hiilinielu, mutta LUKEn Metsien maakunnittaisten hiilitasetuloksien (kokeellinen tilasto) mukaan Kainuun **hiilitase** on kääntynyt aavistuksen hiilinielusta päästön puolelle (0,02 Mt CO₂-ekv.) vuonna 2023. Puustoiset turvemaat ja kivennäismaiden maaperä ovat edelleen hiilinieluja.

Suomen ympäristökeskuksen mukaan Kainuun **kasvihuonekaasupäästöt** laskivat 13 % vuonna 2023 ja asukaskohtaiset päästöt -12 %. Hinku-laskennan mukaiset kasvihuonekaasupäästöt ilman päästöhyvityksiä olivat vuonna 2023 504,7 ktCO₂-ekv. Suurimmat päästöjen lähteet ovat tieliikenne, työkoneet ja maatalous. Asukasta kohden laskettuna Kainuussa on neljänneksi suurimmat päästöt johtuen elinkeinorakenteesta, sääolosuhteista ja etäisyyksistä.

Kainuun pintavesien ekologinen tila on hyvä, mutta voimakkaasti muutettujen **vesien tila** on tyydyttävä. Järvistä 17 % ja joista 15 % on erinomaisessa kunnossa. Kainuun järvistä ei ole yhtään luokiteltu ekologiselta tilaltaan huonoksi. Vuosittain edistetään vesistöjen tilan parantamista toteuttamalla ELYn toimesta yksi vesistökunnostussuunnitelmahanke per vuosi, kohdistuen pääasiassa niihin vesistöihin, jotka on vesienhoitosuunnitelmassa luokiteltu hyvää tilaa huonommaksi. Oulujoen vesistöalueen vesistövision 2035 toimeenpano on käynnistymässä.

Luonnon monimuotoisuus heikkenee, myös Kainuussa. **Helmi-elinympäristöohjelmalla** 2021-2030 vahvistetaan Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvataan luonnon elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Helmi-ohjelman hoito- ja kunnostussuunnittelu sekä niiden toteutus etenevät Kainuussa odotetusti, painottuen soiden ja pienvesien ennallistamistoimiin. Helmi-ohjelmasta annetun Valtioneuvoston periaatepäätöksen nojalla on vuonna 2024 Kainuuseen perustettu Helmi-keskittymä, Kainuun vaarajakson lehto- ja lettokeskittymä (Paltamo, Puolanka, Hyrynsalmi, Suomussalmi), jolle kohdennetaan ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä alueellisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Ohjelman toteutuksessa hyödynnetään myös maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksia.

Luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelma eli **LUMO-ohjelma** on käynnistetty Kainuussa. LUMO-ohjelman ensivaiheessa tunnistetaan maakunnan merkittävimmät monimuotoisuuskeskittymät ja niiden väliset yhteydet. Tämän pohjalta määritetään tavoitteet monimuotoisuuden edistämiseksi ja turvaamiselle sekä toimenpiteet, joiden avulla luonnon monimuotoisuuden väheneminen pysäytetään.

Ylä- ja Itä-Kainuuseen on perustettu **Vihreän siirtymän osaamiskeskus** kuntien sekä Helsingin ja Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopistojen ja Oulun yliopiston Kerttu Saalasti -instituutin kanssa. Hankkeessa vauhditetaan vihreän siirtymän investointeja ja juurrutetaan osaamista omien luonnonvarojen ja energiavarojen kestävään hyödyntämiseen.